

Галас І. І.
студентка І курсу магістратури спеціальності «Психологія»
Ямчук Т. Ю.
кандидат психологічних наук, старший викладач,
Мукачівський державний університет

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА

У статті розглядається вплив Інтернет-мереж на розвиток особистості підлітка, дослідження Інтернет-мереж як визначального фактору зростання тривожності підлітків, розвиток особистості підлітка під впливом соціальних мереж Інтернет: позитивні та негативні моменти.

Ключові слова: Інтернет-простір, особистість, підлітковий вік, кіберсоціалізація у підлітковому віці, Інтернет-адикція як прояв тривожності підлітків.

Однією з центральних проблем, активно обговорюваних сьогодні представниками найрізноманітніших наук, є проблема взаємодії людини і техніки. В даний час широко використовуються різні технічні засоби, що опосередковують процес міжособистісного взаємодії і суттєво розширюють спектр комунікативних можливостей особистості. При цьому все більший відсоток людських контактів здійснюється в штучних комунікативних середовищах мережі Інтернет, на базі таких ресурсів, як форуми, телеконференції, електронна пошта, соціальні мережі.

Спілкування в умовах віртуальності супроводжується виникненням ряду нових психологічних феноменів, які на даний момент не отримали загальноприйнятого психологічного пояснення, що гостро ставить проблему наукової оцінки меж і характеру впливу на особистість, опосередкованої комп'ютером комунікації.

Що стосується аналізованої нами проблеми дослідження, актуальним, на наш погляд, є розгляд специфіки формування особистості підлітка у віртуальному середовищі Інтернету, яка не передбачає активного використання невербальних аспектів комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє виділити основні напрямки у вивченні Інтернет-адикції в сучасній науці:

- розробка діагностичних критеріїв Інтернет-залежності;
- вивчення впливу віртуальних взаємин на особистість

користувача Інтернету;

- дослідження ідентичності користувачів Інтернету і процесів їх самопрезентації в мережі;
- вивчення психологічних аспектів комунікативних процесів, що реалізуються за допомогою мережі «Інтернет».

Сучасна психологічна наука визначає підлітковий вік як перехідний етап від дитинства до юності. Поняття підліткового періоду можна визначати з точки зору біологічних процесів, що відбуваються в організмі людини з 11–13 до 18–19 років, або з юридичного аспекту, коли людина з 18 років стає повноцінним членом суспільства в частині правової обмеженості. Так чи інакше, підліток є доросла, «Зростаюча» особистість, що проходить особливий етап життя, для якого характерні свої суперечності, складнощі, специфічні прояви і потреби [1]. Для сучасного підлітка рішення складнощів підліткового віку часто пов'язано з відвідуванням соціальних мереж, в яких представлений широкий спектр можливостей – від ігор та навчання до розширення комунікацій з абсолютно різними категоріями користувачів. Саме тому дедалі чіткіших обрисів набуває відмінний спосіб життя в цілому підростаючого покоління від способу життя покоління старшого.

Для того, щоб мати повноцінне уявлення про роль соціальних мереж Інтернет в житті сучасного підлітка, необхідно враховувати феномен кіберсоціалізації як невід'ємну частину присутності в Інтернет-просторі [4]. При цьому аналогічно процесу життєдіяльності в світі поза мережею Інтернет, в процесі кіберсоціалізації підліток знаходить свої шляхи реалізації можливостей і потреб особистості, фізіологічних або духовних. Перш за все, безумовно, функціонування в кіберпросторі відбувається в рамках соціальних мереж, де підліток виступає не стільки спостерігачем, але дійовою особою або організатором тої чи іншої дії, процесу. В даному аспекті соціальна мережа є важливою сходинкою в процесі соціалізації, яку проходить людина в підлітковому віці.

У зв'язку з цим, доцільно визначити, який вплив на формування особистості підлітка з боку соціальних мереж Інтернет є позитивним, а який чинить негативний ефект в розвитку підростаючого члена суспільства. Так, до позитивних факторів впливу можна віднести наступні [2]:

- розвиток соціальної компетентності як умова успішної соціалізації та адаптації підлітка в суспільстві, можливості подальшої його самореалізації [3];
- розширення психологічного досвіду;

• реалізація потреб: а) потреба в стимуляції, важлива в підлітковий період, коли відбувається орієнтація на значущих, авторитетних суб'єктів, які виступають прикладом в тій чи іншій області для підлітка; б) потреба бути впізнаним, часто несвідома, реалізована соціальними мережами в рамках компенсаторного процесу, коли в реальному світі підліток переживає почуття соціальної депривації, дефіцит соціальної підтримки; в) потреба в подіях, коли для підлітка необхідно підтримувати високу динаміку життя; г) потреба в структуруванні часу, що включає ритуали, процедури, способи проведення часу; д) потреба в досягненнях і визнаннях;

- розширення можливостей і навичок самопрезентації;
- реалізація можливості програвання різних ролей, що може виступати в якості своєрідного психологічного тренінгу, під час якого знижується психоемоційне напруження, підвищується самооцінка, тренуються ті чи інші навички в рамках комунікації.

Проте, набагато більше уваги на сьогоднішній день приділяється негативним аспектам впливу соціальних мереж на формування особистості підлітка, з яких можна виділити наступні деструктивні елементи:

- безпосередньо Інтернет-адикція, або Інтернет залежність. В даному випадку відбувається зсув аддиктивної, схильної до залежності, особистості в мережі Інтернет, віртуальну реальність, де з'являється можливість заповнити ті чи інші відсутні сфери життя. Таким чином підліток вирішує деякі проблеми (брак спілкування, низька залученість в суспільне життя, відсутність уваги з боку членів сім'ї, відсутність захоплень і т.д.) за допомогою заміщення реальності віртуальним світом, в якому створюється ілюзія побудови якісно нового життя в рамках соціальної мережі, яка, крім іншого, може вестися анонімно, що представляє, з одного боку, безпеку користувачеві, з іншого боку – безкарність і відсутність моральної відповідальності за дії усередині мережі. Зворотною стороною Інтернет-адикції виступає психоемоційне напруження і негативні поведінкові прояви та переживання при неможливості з будь-якої причини відвідати соціальну мережу [3]. Безумовно, час, що витрачається на відвідування соціальних мереж та Інтернет-середовищі в цілому, знижує активність підлітка в інших сферах діяльності – в тому числі приділяється недостатньо уваги фізичному розвитку, що, отже, здатне негативно вплинути на розумові процеси і психоемоційний стан підлітка;

- кібербулінг, є основним майданчиком якого стають соціальні мережі. Який нерідко веде до гострих психічних переживань, здатним перерости в психологічну травму (тривогу). Вплив

кібербулінгу в данному випадку аналогічний впливу підліткової агресії однолітків, а також такі особливості впливу Інтернету на підлітків, як тривожність, низький рівень комунікативних та інтелектуальних здібностей, уникання реальних соціальних контактів, з наявними батьківськими установками на ворожість.

У дослідженні використовувались наступні методики для яких ми відібрали вибірку з 75 осіб: тест на Інтернет-залежність (Кімберлі Янг); методика оцінки тривожності Ч. Д. Спілбергера і Ю. Л. Ханіна.

Аналіз рівня інтернет-залежної поведінки досліджувався за допомогою методики «Діагностика ступеня залежності від інтернету» К. Янг. Зазначена методика дає можливість визначити 3 рівні залежності: звичайний користувач Інтернету, захоплення інтернетом, інтернет-залежність. Отримані в дослідженні результати показують, що 29% досліджуваних є звичайними користувачами Інтернету. Для даного рівня характерна значна, але контрольована залежність. Тобто даний вид Інтернет-адикції не є небезпечним. Причинами виникнення такої залежності є часткове бажання зануритися у Інтернет-розваги і т.д. або перебування в Інтернеті пов'язане з навчанням та пошуком потрібної інформації (отримання нових знань). У 50% опонентів спостерігається захоплення від Інтернету. При ній спостерігається значний вплив Інтернету на життя людини, що є причиною багатьох проблем. Причинами виникнення такої залежності є бажання підлітка втекти від реальності хоча б на певний час через сукупність проблем пов'язаних з внутрішніми факторами, такими як самооцінка, темперамент, тощо та з соціальними, до них відносяться успішність підлітка у навчанні, відношення однолітків, міжособистісні стосунки. Якщо підліток має проблеми у цих сферах то це цілком ймовірно може привести до виникнення залежності від Інтернету. Даний стан є досить небезпечним, адже якщо не звертати на нього увагу, то він може перейти до високого ступеня залежності і повної втечі від реальності. Високий ступінь Інтернет залежності спостерігається у 21 % опитаних підлітків, що є негативним показником, оскільки інтернет-залежність сприяє формуванню цілого ряду психологічних проблем у підлітків: конфліктну поведінку, хронічні депресії, перевагу віртуального простору реальному житті, труднощі адаптації в соціумі, втрата здатності контролювати час перебування за комп'ютером, виникнення почуття дискомфорту при відсутності можливості користування Інтернетом. Використовуючи Інтернет, підліток замість прагнення «думати» і «вчити» вважає за краще «шукати».

Одержані результати для кращої візуалізації наведені у графічну форму і подані нами у вигляді рис. 1

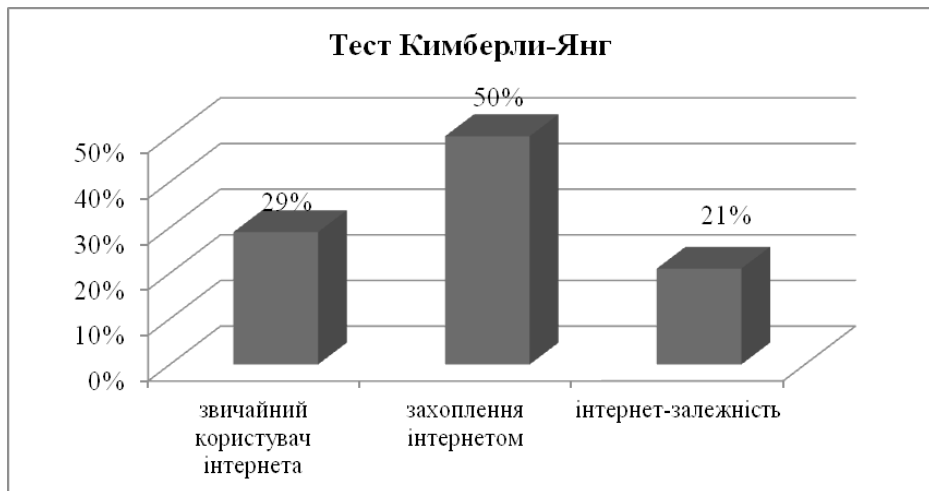

Рис. 1 Показники ступеня залежності від Інтернету К. Янг

В результаті проведеного дослідження за методикою самооцінки емоційних станів Ч.Д. Спілберга, Ю.Л. Ханіна ми отримали наступні результати, було встановлено, що середній рівень тривожності має 57% опитаних, а отже це явище з одного боку може бути негативним, оскільки «особистісна тривожність» використовується у якості стійкої характеристики особистості, як її властивість, що відображає потенційну схильність розцінювати різні ситуації як погрозливі. Постійні переживання тривоги фіксуються та стають особистісною якістю – тривожністю. Водночас 7% осіб демонструють низький рівень, а 36% високий рівень тривожності, що й зумовлює необхідність у психологічній корекції цього негативного психоемоційного стану. Тому, що ці учні відносяться до особистостей, схильних переживати занепокоєння, тривогу, нервову напруженість в стресовій ситуації. Тобто, безпосередньо в стресовій ситуації, коли зовнішнє середовище сприймається підлітком агресивно, він схильний до прояву негативних поведінкових реакцій, до негативних переживань. В такому випадку знижується його захисна реакція і рівень самоконтролю, що, отже, не дозволяє діяти ефективно і приймати адекватні рішення.

Одержані результати для кращої візуалізації по шкалі особистісна тривожність наведені у графічну форму і подані нами у вигляді рис. 2

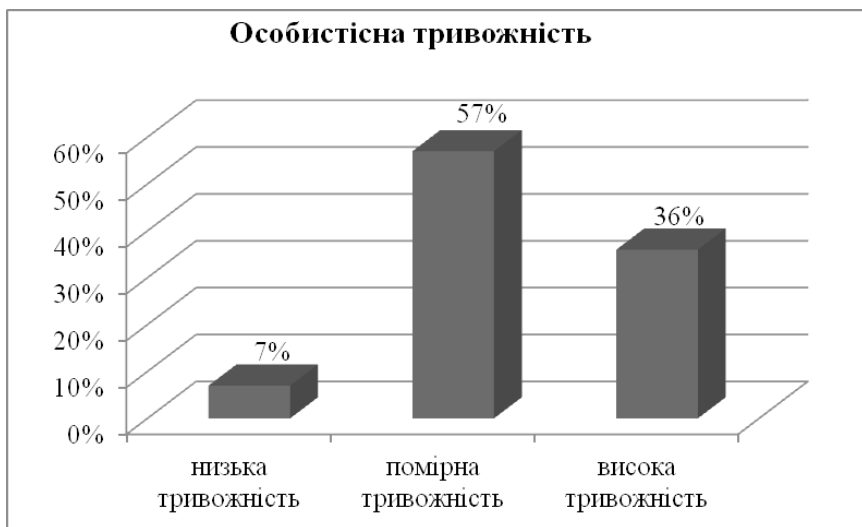

Рис. 2 Значення особистісної тривожності за методикою Спілберга і Ханіна

За шкалою ситуативна тривожність отримані такі результати: 56 % низької тривожності простежується в осіб підліткового віку. Для них характерна завищено-об'єктивна самооцінка, значна впевненість у собі, також низький рівень ситуативної тривожності зумовлює високий рівень розвитку навичок саморегуляції. Помірний рівень тривожності виявлений у 27% респондентів. Дана група осіб відчуває помірну інтенсивність тривожності у повсякденній (в т. ч. навчальній) діяльності. Високий рівень тривожності простежується у 17% респондентів. Ці особи більшою мірою, ніж інші схильні до прояву нервозності, глибокого переживання невдач, невпевненості у своїх силах, необ'єктивної самооцінки, та формуванні інтернет – залежної поведінки. Тобто висока особистісна тривожність, до якої схильна дана група підлітків з високою кіберкомунікативною залежністю, свідчить не тільки про пережитий стресв момент тієї чи іншої незвичної, що вимагає прийняття рішень, неприємної ситуації. Даний показник свідчить також про те, що для даної групи підлітків більш широкий спектр життєвих ситуацій сприймається як стресовий. Особливо це стосується тих ситуацій, які тим чи іншим чином стосуються оцінки престижу і компетенції особистості.

Одержані результати для кращої візуалізації по шкалі ситуативна тривожність наведені у графічну форму і подані нами у вигляді рис. 3

Рис. 3 Значення ситуативної тривожності за методикою Спілберга і Ханіна

Отже, не зважаючи на те, що соціальна мережа стає інструментом компенсаторного процесу, яка надає можливість створити максимально комфортне і знайоме середовище для підлітка, в якому він може вибудувати комунікації, для підлітків, які вже мають високий поріг тривожності, соціальну взаємодію в рамках Інтернет – спілкування надає більшою мірою негативний вплив на ведення комунікаційної діяльності в реальному житті.

Підводячи підсумок короткого огляду, слід підкреслити, що інформаційні технології найсильнішим чином зачіпають різні аспекти особистісного розвитку, а також змінюють звичну соціальну, дійсність. І тому, використання Інтернет середовищ так чи інакше наносить масовий вплив на сучасних підлітків, здійснюючи значний відбиток на їх особистісний, інтелектуальний та ін. розвиток, що в свою чергу відноситься як до позитивного так і негативного фактору.

Проведене дослідження відкриває перспективи подальшої розробки та вивчення проблеми запобігання Інтернет-залежності підлітків. Перспективами надалі можуть бути дослідження наступних актуальних проблем: гендерно-вікові аспекти Інтернет-залежної поведінки особистості; дослідження особливостей Інтернет-залежної поведінки в різних вікових групах та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдулова Т. П. Психологія підліткового віку : навч. посібник для студ. установ вищ. проф. освіти / Т. П. Авдулова. – М. : Академія, 2012. – С.6.
2. Баранова Ю. М. Спілкування підлітків в соціальних Інтернет-мережах як особливий вид комунікації / Ю. М. Баранова // Наукові проблеми гуманітарних досліджень. – 2012. – №4 – С. 105 – 110.
3. Гієнко Л. Н. Модель формування соціальної компетентності підлітків загальноосвітнього закладу / Л. Н. Гієнко // Світ науки, культури, освіти. – 2009. – №3. – С.241 – 243.
4. Плешаков В. А. Теорія кіберсоціалізації людини : монографія / В. А. Плешаков. – М. : МПГУ; HomoCyberus, 2011.

The article examines the influence of Internet networks on the development of the teenager's personality, the study of Internet networks as a determinant factor in the growth of anxiety of adolescents, the development of the teenager's personality under the influence of social networks of the Internet: positive and negative points.

Keywords: Internet space, personality, adolescence, cyber socialization in adolescence, Internet addiction as a manifestation of anxiety of adolescents.

УДК 378.011.3-052:316.614:336.74

Герзанич Г. А.
студентка I курсу ОС Магістр спеціальності 053 «Психологія»
Костю С. Й.
кандидат психологічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розглядається проблема ставлення до грошей як чинник економічної соціалізації студентської молоді. Здійснено аналіз даних сучасних досліджень з проблеми визначення особливостей економічної соціалізації у зв'язку із специфікою ставлення студентів до грошей.

Ключові слова: значення грошей, самоактуалізація, економічна соціалізація, цінності, студенти гуманітарного факультету.